

Таким образом, согласно Адлеру, фактически все, что делают люди, имеет целью преодоление ощущения своей неполноценности и упрочение чувства превосходства. Однако ощущение неполноценности по разным причинам может у некоторых людей стать чрезмерным. В результате появляется комплекс неполноценности – преувеличенное чувство собственной слабости и несостоятельности. Адлер различал три вида страданий, испытываемых в детстве, которые способствуют развитию невротического комплекса неполноценности: неполноценность органов, чрезмерная опека и отвержение со стороны родителей. Каждый из этих трех видов страданий в детстве может сыграть решающую роль в возникновении неврозов в зрелые годы.

При этом дело не в фактической неполноценности личности, а в том, как личность воспринимает социальное давление общества, поскольку критерии неполноценности и совершенства относительны и зависят от психотипа человека, культуры общества и социального окружения.

Внушенная или выдуманная идея невротика обесценивает значение окружающего социального мира, у него нет сомнения в своей правоте, а это порождает гнев и жестокость в отношениях даже с близкими и родными людьми. Посредством фиксации на неразрешимой жизненной проблеме личность незаметно для себя нарушает связь с жизнью и оказывается вне полезной сферы деятельности общества. Невротик долго не может приспособиться к действительности, так как он всегда работает на невыполнимый идеал, а все его попытки терпят крушение вследствие этой ложности и противоречивости.

Он научается привлекать заботу окружающих, стараясь обнаружить свою слабость, или подчиняться. Упрямство и послушание помогают ему долго двигаться к фиктивной цели. Он бессознательно желает поступать так, чтобы превзойти всех или достичь ложно поставленной цели. При этом честолюбие усиливается настолько, что парализует психику и память, отбрасывая его в жизненном развитии назад. Его страх перед новыми решениями является результатом неуверенности в своих силах. Страх, который должен был защищать, вызывает высокомерие и презрение, умножает бессмысленные трудности и переходит в физические заболевания. Отрешенность от требований жизни, откладывание решения жизненных проблем или поиск смягчающих обстоятельств становятся вторичной идеальной целью, ради которой у невротика развивается эгоизм и снижается интерес к другим людям. Невротик, пережив цепь неудач, вырабатывает стойкое враждебное отношение к жизни [2, с. 28].

Проявление комплекса начинается с невроза и депрессии. Не излечив свой комплекс человек обычно, в итоге, впадает в депрессию, он перестает получать удовольствие от приятных ему раньше занятий, не испытывает интереса к работе, сексу, семье, избегает решения жизненных проблем, теряет состояние творческой активности и желание жить дальше. Чувства, мысли, ощущения человека ослабевают, реакции теряют живость, а привычные стереотипные действия блокируют развитие личности [2, с. 32].

У всех людей есть различные комплексы, выраженные в разной степени, но также существуют и разные способы борьбы с ними. У некоторых людей комплексы закрывают часть информации, а у кого-то блокируют всю жизнь, и человек воспринимает информацию искаженной, соответствующей только набору собственных стереотипов. Однако стереотипное, произвольное поведение излечимо посредством психоанализа и множеством других психотехник.

Список использованных источников

1. Адлер, А. Мотив власти // Практическая психология и логопедия. – 2009. - № 3. – С. 4-7.
2. Аюрзанаев, О.И. Теория психологического комплекса: (перечитывая Альфреда Адлера) // Психология и соционика межличностных отношений. – 2007. - № 9. – 27-33.

УДК 811(476)

АКТУАЛЬНЫЯ ПЫТАННІ БЕЛАРУСКАГА МОВАЗНАЎСТВА

Лебедзева С.В., ст. выкл.

*Віцебскі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт,
г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь*

Рэферат. У артыкуле разглядаецца пытанне лексічнай варыянтнасці ў сучаснай

беларускай мове як сродка аб'ектыўных законаў развіцця моўнай сістэмы, сваеасаблівай формы яе эвалюцыі. Адлюстраваны асноўныя дынамічныя лексічныя працэсы, што з'яўляюцца крыніцамі ўзнікнення лексічных варыянтных пар.

Ключавыя словы: лексікон, лексема, літаратурная норма, словы-дублеты, эквівалент, лексічная варыянтнасць, запазычванні, дэархаізацыя мовы, неалагізацыя лексікі, кадыфікаваныя адзінкі

Беларуская мова да канца XX – пачатку XXI стагоддзя прайшла шлях станаўлення і развіцця (фарміраванне новай літаратурна-пісьмовай мовы), заняла сваё месца ў моўнай прасторы славянскіх літаратурных моў і на лінгвістычнай карце Еўропы, увайшла ў паўтары сотні найбольш распаўсюджаных у свеце пісьмовых літаратурных моў. Сёння беларуская мова – нацыянальная мова беларусаў, дзяржаўная мова незалежнай Рэспублікі Беларусь, мова са сваім слоўнікавым складам і сістэмай нормаў, якая здольна паспяхова абслугоўваць усе камунікатыўныя патрэбнасці сучаснага грамадства. Яна застаецца важным элементам беларускай нацыянальнай культуры і сімвалам нацыянальнай свядомасці і ідэнтыфікацыі. Разам з тым у новае тысячагоддзе беларуская мова ўступіла з цэлым комплексам нявырашаных праблем, якія датычацца яе месца і ролі ў сучасным грамадстве, стану літаратурных нормаў, ацэнак перспектывы далейшага развіцця яе сістэмы і функцыянавання ў грамадстве.

У сістэме моў адбываюцца працэсы ўніверсальнага характару, праявы якіх назіраюцца на ўсіх узроўнях. Да такіх працэсаў адносяцца і з'ява варыянтнасці, вывучэнне якой прыцягвае ўвагу лінгвістаў многіх краін. Праблема лексічнай варыянтнасці з'яўляецца адной з актуальных праблем сучаснага беларускага мовазнаўства, так як у межах варыянтнага поля адбываюцца дынамічныя лексічныя працэсы, звязаныя з аднаўленнем беларускага лексікону і выпрацоўкай нацыянальнай нормы.

Адной з прычын узнікнення варыянтнасці на лексічным узроўні з'яўляецца той факт, што пры ўсім багацці народнай лексікі (што стала асновай для ўзнікнення беларускай літаратурнай мовы), у ёй немагчыма было знайсці ўсе неабходныя словы і тэрміны, запатрабаваныя жыццём. Асабліва не хапала лексікі, якая абазначала абстрактныя паняцці. Таму ў сваім развіцці беларуская мова арыентавалася не толькі на ўласныя рэсурсы, але і папаўнялася за кошт запазычванняў з іншых моў (асабліва з рускай, польскай).

Сацыялінгвістычныя ўмовы функцыянавання беларускай мовы ў канцы XX – пачатку XXI стагоддзя абумовілі актуальнасць тэндэнцыі да захавання і павелічэння нацыянальнай спецыфікі беларускай мовы, яе слоўнікавага складу (асабліва ў адносінах да рускай мовы). Пераглядаецца корпус запазычаных слоў, асноўны ўхіл робіцца на ўласныя моўныя рэсурсы. Грамадства імкнецца пазбавіцца ад неапраўданых запазычванняў, знайсці ім замену, і ў процівагу іншамоўным словам актыўна пачынаюць функцыянаваць у размоўнай мове, мове мастацкай літаратуры лексічныя адзінкі, якія атрымалі імпульс да развіцця ў выніку цяжэння ў сучаснай беларускай мове адпаведных дынамічных працэсаў.

Сёння ўзнікла вострая неабходнасць у пераглядзе рээстра слоўніка, які з'яўляецца фундаментальнай працай па апісанні лексікі сучаснай беларускай мовы. Гэта выклікана аб'ектыўнымі прычынамі: па-першае, з часу яго складання прайшло больш за 30 гадоў і мова значна папоўніла свой склад новымі адзінкамі; па-другое, сучасны перыяд развіцця характарызуецца актыўным адраджэннем устарэлых слоў. Такая тэндэнцыя атрымала назву дэархаізацыі мовы і прывяла на сучасным этапе да суіснавання варыянтаў лексічных пар, якія складаюцца з нарматыўна агульнавядомых слоў і іх устарэлых эквівалентаў. Частка дэархаізаваных слоў была запазычана ў беларускую мову з польскай, нямецкай, французскай, лацінскай моў, некаторыя прыйшлі з беларускіх гаворак. Функцыянальны статус устарэлых варыянтаў змяняўся на працягу гісторыі: яны актыўна функцыянавалі ў мове ў пачатку XX стагоддзя (да 1930-х гг.) у час правядзення палітыкі беларусізацыі і былі зафіксаваны ў лексікаграфічных крыніцах таго часу, пасля 1930-х не фіксаваліся ў нарматыўных слоўніках, поўторна вярнуліся да актыўнага выкарыстання ў 1990-я гг. На хвале адраджэння. Значную ролю ў адраджэнні архаічных адзінак і знаёмстве з імі носьбітаў мовы адыгралі некаторыя СМІ, а таксама блізкасць да падобных з'яў ва ўкраінскай мове.

Да ліку такіх лексічных адзінак сёння адносяцца наступныя варыянтныя пары: вакацыі – канікулы, адсотак – працэнт, мапа – карта, амбасада – пасольства, гарбата – чай, цытрына – лімон. Адноўленыя да выкарыстання ўстарэлыя лексемны найбольш часта сустракаюцца ў матэрыялах сучасных перыядычных выданняў.

Некаторыя падобныя варыянты зафіксаваны ў слоўніках і граматыках са стылістычнымі паметамі размоўнасці і ўстарэласці, а іншыя існуюць толькі як з'явы жывой мовы, выкарыстоўваюцца ў вуснай мове, у СМІ, у мастацкай і радзей навуковай літаратуры, не атрымаўшы кадыфікацыі. Патрэбны час, каб моўная практыка носьбітаў мовы паказала, які з

варыянтаў выйдзе за межы нормы.

У працэсе неалагізацыі лексікі, які ў сваю чаргу з'яўляецца адным з найбольш дынамічных у сучаснай беларускай мове, у мове таксама некаторы час існуюць паралельна два ці некалькі слоў-дублетаў, якія ўтвараюць вырыянтную пару. Вядучую ролю ў павелічэнні частаты ўжывання новых слоў у беларускай мове апошніх дзесяцігоддзяў адыгрываюць не толькі СМІ, а і інтэрнэт-рэсурсы. Сярод неалагізмаў сучаснай беларускай мовы, якія выступаюць у якасці лексічных вырыянтаў да традыцыйных слоў, вылучаюцца семантычныя (новыя значэнні вядомых слоў, служаць для наймення ўжо вядомых паняццяў, каторыя маюць у мове свае пастаянныя назвы) і лексічныя (новыя словы ў мове для абазначэння прадметаў, з'яў і паняццяў).

Прыкладамі семантычных неалагізмаў гэтага перыяду з'яўляюцца словы наклад, улётка і складанка (вядомыя ў беларускай мове, але ў апошнія дзесяцігоддзі развілі новыя значэнні), якія ўтвараюць са словамі тыраж, лістоўка, зборнік варыянтныя пары. Да лексічных неалагізмаў можна аднесці словы асобнік (паасобнік), слухаўка, якія выступаюць варыянтамі да слоў экзэмпляр і трубка (тэлефонная).

Нельга адмаўляць на сённяшні дзень і працэс узаемадзеяння літаратурнай і дыялектнай моў, у выніку чаго нязначная колькасць дыялектных лексічных адзінак пачынае даволі актыўна функцыянаваць у літаратурнай мове побач з кадыфікаванымі адзінкамі. У беларускай мове гэты працэс выкліканы імкненнем абмежаваць і ў некаторай ступені паслабіць відавочную блізкасць часткі агульнага з рускай мовай слоўнікавага фонду (напрыклад, чамадан – валіска, чайнік- імбрычык, дача – лецішча). Узаемадзеянне беларускай літаратурнай і дыялектнай моў стала крыніцай фарміравання варыянтных пар.

У моўных зносінах пастаянна магчымы варыянты ва ўмовах двухмоўя ў залежнасці ад сітуацыі гаворачыя выбіраюць тую ці іншую мову, той ці іншы варыянт. Варыянтнасць, абумоўленая беларуска-рускім білінгвізмам, выяўляецца двухбакова: з аднаго боку, варыянтная пара складаецца з беларускай і рускай лексем, каторыя зафіксаваны лексікаграфічнымі крыніцамі і служаць для абазначэння адной рэаліі, з'явы, прадмета. Прыкладам адлюстравання дадзенага тыпу лексічнай варыянтнасці выступаюць наступныя пары: цягнік – поезд, ліст – пісьмо, кавалак – кусок, гатунак – сорт, паштоўка – адкрытка, бурштын – янтар і інш.

Змяненні ў слоўнікавым складзе беларускай мовы непасрэдна звязаны са зменамі ў жыцці грамадства. Значныя гістарычныя і сацыяльныя пераўтварэнні апошніх дзесяцігоддзяў паўплывалі на лексічны працэсы ў беларускай мове. Абнаўленне лексікі – пастаянны працэс, аднак на сучасным этапе развіцця мовы змяніўся прырытэт сярод крыніц папаўнення лексікону, а таксама шляхі і спосабы: не праз непасрэдныя кантакты этнасаў на бытавым узроўні, а праз сродкі масавай інфармацыі. На першы погляд здаецца, што варыянтнасць – непажаданая з'ява ў мове: яна выклікае пэўнае перанасычэнне элементаў лексічнай сістэмы, пагражае цэласнасці, дэстабілізуе моўную норму. На самой жа справе лексічныя варыянты – гэта зараджэнне аб'ектыўных законаў развіцця моўнай сістэмы, праяўленне дынамічнасці гэтай сістэмы, сваеасаблівая форма яе эвалюцыі. Варыянтнасць і сінанімія – тыя сферы, дзе назапашваецца важны лексічны патэнцыял, дзе адбываюцца розныя працэсы, звязаныя з фарміраваннем сучаснай беларускай мовы. Толькі такі падыход можа быць прызнаны адэкватным сучасным запытам грамадства ў сферы шырокага дыяпазону магчымасцяў практычнага прымянення фундаментальных ведаў.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. Морозова, А.А. Лексическая вариантность как лингвистический феномен (на материале современного белорусского языка) / А.А. Морозова // Актуальные вопросы филологических наук: материалы международной научной конференции. – Чита, 2011. – С. 96 – 100.
2. Шакун, Л.М. «Усходнія» і «заходнія» крыніцы папаўнення лексічных сродкаў беларускай мовы / Л.М. Шакун // Веснік БДУ. – 1995. – № 3. – С. 22 – 26.
3. Шкраба, І.Р. Варыянтнасць у сучаснай беларускай мове / І.Р. Шкраба. – Мінск, 2004.